

CONTACTBLAD VAN DE VERENIGING VOOR HEEMKUNDE 'OMHEINING'

Om Heino

IN DEZE UITGAVE O.A.

DE N35 EN DE GUNNE

HET BANKIE VAN BELLE

HEREN VAN DE VELDER

SUIKERZAKJES VAN HEINO

FOUT IN FOTOQUIZ ONTDEKT...

Het is bepaald geen traditie in ons kwartaalblad, maar het leek de redactie wel eens een leuk idee om in het afgelopen decembernummer, het laatste van het jubileumjaar, een fotoquiz op te nemen. Licht het aan het ontbreken van een quizcultuur in ons kwartaalblad of aan het prijzenpakket dat er te winnen viel dat er zich maar één inzender met de goede oplossing meldde? Aan de moeilijkheidsgraad kan het toch niet gelegen hebben... À propos, die enige inzender is *Dick Pothof*. Van harte gefeliciteerd! Hij heeft zijn prijs, een fraai ingelijste pentekening, al in ontvangst genomen. Juist over deze quiz kregen we van dhr. F.W. Romer, de huidige bewoner van het huis 'de Colckhof', een mail met de volgende inhoud:

"Met belangstelling las ik de extra dikke jubileumuitgave van de vereniging.

In de daarin opgenomen quiz wordt op blz. 26 de vraag gesteld welke havezate door Natuurmonumenten wordt beheerd. Het goede antwoord zou waarschijnlijk 1, de Colckhof moeten zijn, ware het niet dat...

De havezate en omliggend terrein en gebouwen tot de nalatenschap van G.E. baronesse Sixma van Heemstra baronesse van Dedem behoort. Deze onroerende zaken zijn eigendom van Stichting De Colckhof en worden ook door de Stichting beheerd. De huidige bewoner is F.W. Romer en zijn familie, nazaat van de baronesse.

De havezate wordt dus niet beheerd door Natuurmonumenten maar door de familiestichting. De omringende bossen en landerijen zijn destijds wel verkocht aan Natuurmonumenten.

Ik meen met het bovenstaande recht te doen aan de situatie en wens u alle succes in uw jubileumjaar!

*Vriendelijke groet,
F.W. Romer."*

De redactie is dhr. Romer zeer erkentelijk voor zijn opmerkzaamheid en zijn positieve reactie. We hopen op deze wijze de fout te hebben rechtgezet.

Dhr. Romer stuurde ons nadien bijgaande informatie en enkele foto's over 'De Colckhof'.

DE GUNNE, DE NICOLAASKERK, DE VELNER EN DE COLCKHOF

U hebt nummer 1 van de 42^e jaargang in handen. Met nog steeds hetzelfde elan hebben redactie en vormgever deze 'OmHeino' samengesteld en hebben we geprobeerd u weer een lezenswaardig nummer voor te zetten.

Opvallend, maar volkomen toevallig, wordt de inhoud van dit nummer voor een groot deel bepaald door verhalen die betrekking hebben op vier in Heino welbekende gebouwen.

HISTORISCHE BUITENPLAATS "HUIS DE COLCKHOF" TE LAAG ZUTHEM

Landgoed De Colckhof is een Historische Buitenplaats en heeft in de afgelopen periode diverse eigenaren gekend. In 1907 werd het landgoed aangekocht door F.K. baron van Dedem. Het landgoed bestond toen uit circa 40 hectare bos, landerijen, moestuinen, boomgaard en bloementuinen waarop naast het hoofdgebouw "Huis De Colckhof" met enkele bouwhuizen ook een boerderij, een poortgebouw en enkele andere woningen waren gesitueerd.

Het Hoofdhuis dateert van begin 19e eeuw en is aangebouwd aan een zogenaamde "Spieker". De Spieker dateert oorspronkelijk uit circa 1300, is later herbouwd maar een oorspronkelijke kelder is nog aanwezig.

Na de dood van de baron kwam het beheer en eigendom in handen van dochter G.E. Sixma baronesse van Heemstra - baronesse van Dedem. Zij werd in 1916 geboren op De Colckhof. De Colckhof was haar lust en haar leven; zij deed haar uiterste best om het landgoed en de gebouwen zo goed mogelijk in stand te houden. In de loop der jaren waren een aantal gebouwen toe aan grote, zeer kostbare restauraties en renovaties. Om het benodigde geld bijeen te brengen verkocht de baronesse in 1986 het grootste deel van De Colckhof met een aantal gebouwen aan de Vereniging Natuurmonumenten. Huis De Colckhof met park, tuinen en bouwhuizen (landgoed "Huis De Colckhof" genaamd) bleven bij baronesse van Dedem waar zij tot 2008 woonde en er overleed. Omdat zij kinderloos was droeg zij de eigendom en het beheer van al haar bezittingen over aan een speciaal voor dat doel opgerichte Stichting, "Stichting De Colckhof". Sindsdien bewoont F.W. Romer (nazaat van de baronesse) met zijn gezin Huis de Colckhof.

De Stichting is sinds 2008 actief met restauraties en onderhoud van de gebouwen, tuinen, park en het bos en stelt belangstellenden graag in de gelegenheid om eens een kijkje te komen nemen bij Huis De Colckhof tijdens een van de Open Monumenten- of Kastelendagen. Wij verzorgen dan rondleidingen in en rondom gebouwen, park en tuinen. Wanneer dat weer kan, bent u van harte welkom!

Inhoud

Nieuwe
kopij moet binnen
zijn voor 15 april.
Wie o wie
levert er kopij?
Altijd weer een
verrassing!

04. Een bankje voor Belle ~ *Berrie van Essen*
06. Ane, Zwartewaterklooster, Heino ~ *Peter Weller*
10. Suikerzakjes van Heino (8) ~ *Jennie Pruim-Reinders*
12. Heren van de Velner ~ *Roland Stavorinus*
15. Al weer 20 jaar geleden ~ *Inge Roelofs*
17. De Rijksstraatweg en een landgoed ~ *Diederik van Sonsbeeck*

Contributies

15 euro per jaar / 23 euro per jaar buiten Heino (i.v.m. portokosten)

Ledenadministratie

Inge Roelofs-Hoppen, Plataan 28, 8141 SN Heino, 0572-393254

Voorzitter

Ton van de Griendt, Acacia 23, 8141 TL Heino, 0572-392980

Secretaris

Anneke Grit-Rodink, Fluitekruid 43, 8141 DW Heino, 0572-391030

Penningmeester

Harry Ogink, Twentseweg 12, 8141 MA Heino, 0572-391618

Bestuursleden

Gerard Antonissen, van Langenstraat 16, 8141 VS Heino, 0572-392501

Berend Jan Horstman, De Horst 10, 8141 BA Heino, 0572-392622

Tiny Kok-Klappe, Woolthuisweg 10, 8141 RX Heino, 0572-393584

Gerda Middelkamp-Bomers, De Smidse 11, 8144 RM L'holthuis, 0572-392835

Herman Neimeijer, Plataan 19, 8141 SM Heino, 0572-393268

André Roelofs, Plataan 28, 8141 SN Heino, 0572-393254

Eindredactie

Toon Hoefsloot, Tiny Kok en Berrie van Essen
redactie@omheino.nl

Correctoren

T. Hoefsloot, T. Kok, J. Melenhorst,
G. Peeters, J. Peters, B. van Essen
J.K. Pruim-Reinders en W. Steenbergen

Vormgeving

Mirjam van der Weide-Wink

Voor de contactpersonen van de verschillende
werkgroepen verwijzen wij u naar onze website.

Vereniging voor Heemkunde 'Omheining'

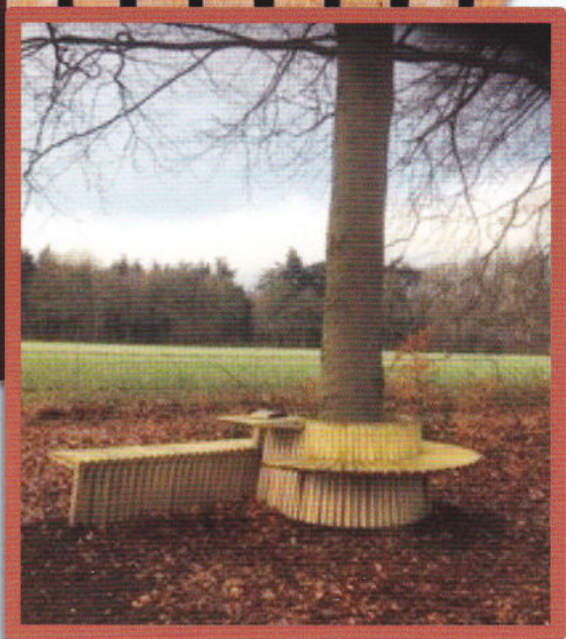
Canadastraat 6, 8141 AC Heino

0572-394562 info@omheino.nl

www.historischeverenigingheino.nl

Rabobank: NLOGRABO 0327112271

Tekst: Berrie van Essen

Sinds anderhalf jaar staat er in het bos in de buurt van het Nijenhuis een prachtig bankje, waar vermoeide wandelaars even kunnen rusten.

Waarom staat dit bankje hier en wie heeft het laten plaatsen?

Een bankje voor Belle

Het bankje is er op initiatief van de Groningse historica Greddy Huisman (86) neergezet ter herinnering aan Margaretha Isabella van Ittersum.

Greddy vertaalde de door Bella in het Frans bijgehouden dagboeken naar het Nederlands en maakte hier een boek van 'Zie hier mijn karakter'. Greddy deed over het vertalen en uitgeven van het boek 6 jaar. Op deze wijze leerde ze Belle goed kennen en kreeg respect voor haar met als resultaat het mooie bankje.

Wie is Belle van Ittersum?

Belle wordt geboren in 1783. Na de vroege dood van haar moeder, moet ze bij haar oma in Leeuwarden gaan wonen. Vanaf het moment dat ze kan schrijven houdt Bella een dagboek bij, eerst op losse velletjes, maar als ze op 15 jarige leeftijd bij haar vader op het Reelaer gaat wonen, bundelt ze deze tot een nieuw dagboek 'Histoire' genaamd.

Zelf zegt ze over dit dagboek: "Ik vlei me niet met de gedachte dat de gebeurtenissen van mijn leven voor iemand van enig belang zijn. Ik schrijf ze alleen maar op om mij te amuseren en omdat het me beter lijkt eigen geschiedenis op te schrijven, beter dan er een te verzinnen. Nu is het tenminste waar wat ik opschrijf."

Waarover schrijft Belle dan zoal?

Belle beschrijft in haar dagboek haar opgroeien, de opvoeding, inwijding in het sociale leven van de hogere standen, het standsbesef, huwelijksopvatting, religie, gevoelsleven en allerlei praktische kanten van het leven in stadshuizen en op buitenplaatsen.

Belle schrijft eerlijk over haar moeilijke leven in Salland.

Door de ogen van Belle zien we de constante worsteling van haar prinsgezinde familie in deze, voor hen, moeilijke Bataafse tijd.

Huwelijk en dood

Belle trouwt met haar huisonderwijzer Vidal. Eerst trekken ze naar Maas-tricht, Belle is dan 5 maanden zwanger, daarna vertrekken ze naar Kleef. Daar sterft Belles dochter-tje amper tien weken oud. Al snel is ze weer zwanger en wordt er, na een zware zwangerschap, een zoontje geboren. Ze heeft veel last van zenuwtoevallen. Een week na de bevalling overlijdt Belle en wordt begraven in Kleef, slechts 26 jaar oud.

Het dagboek stopt 2 maanden voor haar overlijden.

Wilt u meer weten over het leven van Belle van Ittersum en haar leven op het Reelaer lees dan het boek 'Zie hier mijn karakter' door Greddy Huisman. «

Noten:

- De zoon van Belle wordt later burgemeester van Heino - Gabriël Jasper Gerrit De Vidal de Saint Germain.
- Het bankje werd gefinancierd door de Ridderschap Overijssel en de familie Van Ittersum.
- Het bankje staat niet bij het Reelaer omdat dit niet meer in bezit is van familie Van Ittersum.

Bronnen: Greddy Huisman - 'Zie hier mijn karakter', 2019
Uitzending TV Oost - 16 oktober 2020.

IS ER EEN VERBAND TUSSEN DE SLAG BIJ ANE, HET ZWARTEWATERKLOOSTER EN DE NICOLAASKERK IN HEINO?

Tegenwoordig is er in veel landen een grondwettelijke scheiding tussen kerk en staat. De geschiedenis laat zien dat er bijna 2000 jaar aan gewerkt is om zover te komen. Aanvankelijk zien we de strakke eenheid van geloof en staat gewoon doorgaan in het latere rijk van Karel de Grote en nog weer later in het 'Heilige Roomse Rijk'. De verspreiding van het Christendom verliep sneller en het gevoel van verbondenheid was onder de gelovigen in de middeleeuwen zeer sterk en dat versterkte weer het gevoel van eenheid.

Ane, Zwartewaterklooster, Heino

Tekst: Peter Weller

DE GODENLEER VAN DE OUDE ROMEINEN

De oude Romeinen hadden hun godenleer die ingebed was in het functioneren van de staat. Eer bewijzen aan de goden was een verplichting en de vroege keizers werd ook goddelijke eer bewezen. De vroege christenen (in de eerste twee eeuwen van onze jaartelling) konden en wilden omwille van hun geloof in één god niet aan deze verplichting voldoen en werden daarom wreed vervolgd.

KEIZER THEODOSIUS

Naarmate het Romeinse rijk verzwakte door aanvallen van o.a. de Germanen, nam de behoefte aan binding met een sterke religie toe en de Romeinse keizer Theodosius (347-395) die de binding tussen staat en kerk als fundament voor rust en sterkte zag, koos rond 380 voor het christendom als staatsgodsdienst en verklaarde het oude veelgodendom tot verboden godsdienst.

KONING CLOVIS

Ongeveer honderd jaar later is het koning Clovis, heerser over het Frankische rijk (Gallië), de eerste koning die zich laat dopen en de godsdienst aanneemt van de vroegere Romeinse heerser.

DE KAROLINGISCHE DYNASTIE

250 jaar later baant koning Karel Martel de weg voor de Karolingische dynastie en voor het leenstelsel (daarover straks meer). Zijn zoon Pippijn (751) wordt tot koning gekozen; hij laat zich door de paus tot koning zalven. Dit versterkt het verband tussen staat en religie.

Na de dood van Pippijn (768) zette zijn zoon Karel de Grote, de dynastie werd nu erfelijk, de uitbreiding van het rijk voort met o.a. de verovering van het grondgebied van de Saksen, die gedwongen werden tot bekering tot het christendom.

Omdat het rijk te groot werd om centraal te besturen verdeelde Karel de Grote het land in gouwen die bestuurd werden door graven (vertrouwelingen van de keizer), vaak echter ook door overwonnen koningen.

Dit leidde tot een systeem dat bekend staat als het leenstelsel. De keizer is in naam eigenaar van het hele gebied. Maar om de graven en vaak dus ook de overwonnen koningen aan zich te binden gaf keizer Karel, die zichzelf zag als opvolger van de keizers van het Romeinse rijk, gebied in leen aan de graven, d.w.z. aan de leenmannen. In principe was het leenrecht niet erfelijk, maar in de praktijk werd het dat vaak wel. »

Bij het verdrag van Verdun in 843 werd het rijk van Karel de Grote in drie delen gesplitst; de oudste kleinzoon kreeg het middenrijk en de keizerstitel. Juist dat middenrijk werd steeds verder verdeeld. Uiteindelijk was het koning Otto de Grote – een Duitse koning – die zich in 962 door de paus tot keizer liet kronen. Vanaf dat moment werd het Duitse rijk als het ‘Heilige Roomse rijk’ gezien en wordt het jaar 962 algemeen gezien als een kantelpunt: het markeert de start van een definitief verbond tussen keizer en paus, tussen staat en religie. De noordelijke Nederlanden waren leenplichtig aan de keizer; de keizer was hun leenheer.

HET LEENSTELSEL

Het leenstelsel, ontwikkeld ten tijde van Karel Martel en verder uitgebreid door de Karolingische vorsten, was een goed stelsel als de leenheer een sterke persoonlijkheid was. Als de keizer echter een zwak figuur was, werkte dat afscheiding of erfelijkheid voor de leenfamilie in de hand.

Met de kroning van Otto de Grote tot keizer in 962 is er een nieuwe start gemaakt. Keizer Otto gaat bisschoppen benoemen tot leenman.

Dat leenmanschap dat vaak als erfelijk werd gezien, was bij bisschoppen gebonden aan een persoon. Door het celibaat was erfelijkheid bij bisschoppen uitgesloten. Op deze manier kon de keizer telkens een betrouwbare volging benoemen.

Het jaar 962 is zo een markeerpunt, het symboliseert een definitief verbond tussen keizer en paus.

De intenties van keizer en paus waren echter tegengesteld: de keizer wilde een gezagsgetrouwe bisschop als leenman, de paus wilde een goede gelovige bisschop.

DE UTRECHTSE BISSCHOPPEN

Zo komen we uiteindelijk terecht bij de Utrechtse bisschoppen die vanaf ongeveer 925 leenman worden van de Duitse koning die keizer was van het Heilige Roomse Rijk.

Uiteindelijk leidde de tegenstelling in belangen tot het ‘concordaat van Worms’ in 1122 waarbij bepaald werd dat de keizer niet langer de bisschop mocht benoemen. Voortaan moest de bisschop gekozen worden door het kapittel, een organisatie van hoge geestelijken die verbonden waren aan de kathedraal (in ons geval de Domkerk te Utrecht). Het systeem van multifunctionele bisschoppen – landsheer, religieus leider en militair – bleef echter nog vrij lang bestaan.

In diezelfde tijd, tussen 800 en 1000 vonden ook de verwoestende aanvallen plaats van de Noormannen. Op hun snelle schepen voeren ze de Nederlandse rivieren op. Onder andere hebben ze Deventer een tijd bezet en verwoest (er bestaat nog steeds een gedeelte van een oude verdediging ‘de vikingwal’).

Het centrale gezag van de keizer was verzwakt. Zo was de keizer vaak alleen in naam de almachtige leenheer. Maar de situatie was ook vaak wisselend en als de rust weerkeert, als de Noormannen zich definitief terugtrekken, zien we ook vaak keizers die sterk optreden.

Deze toch nog uitgebreide inleiding is noodzakelijk om de positie van de Utrechtse bisschop te begrijpen. De Utrechtse bisschop was leenman, bestuurder, legeraanvoerder en religieus leider over het bisdom Utrecht, het Sticht genaamd en het Oversticht, het land achter de IJssel (nu de provincies Overijssel en Drenthe).

Het tweede deel van dit artikel behandelt o.m. aan de hand van het boek van Wilhelm Nagge, ‘Historie van Overijssel’, de lijn die loopt vanaf Ane, naar de daarop volgende stichting van het Zwartewaterklooster en van daaruit naar de Nicolaaskerk in Heino.

DE SLAG BIJ ANE 1227

Otto van der Lippe, de 34ste bisschop van Utrecht, landsheer van Nedersticht (Utrecht) en Oversticht (Overijssel en Drenthe) was met een groot leger van ridders te paard, edelen en voetvolk op weg naar om de opstandige leenman Rudolf van Coevorden te verslaan. Rudolf heeft zich strategisch opgesteld achter een moerassig gebied; de bisschop loopt in de val en zijn leger wordt afgeslacht door Drentse boeren.

Wilhelm Nagge schrijft in zijn handgeschreven manuscript van 1678 (pas gedrukt en uitgegeven in 1908):

“Die Bisschop worde int moerasch gevangen ende aldaer mit verschrickelike toermenten van die boeren doot geslagen, die hem die cruiene van sijn hoofdt mit vel en vleisch hebben afgeschoren, na sijn dootgeslagen en doorsteken, ende alsoo bloedig en mishandelt in een turfkui-le weggeworpen, welkers lichaem daarna heimlick uit het moer gehaelt is ende tot Utrecht mit grote droefheit begraven.”

ZWARTEWATERKLOOSTER

Uiteindelijk na vele verwickelingen wordt de aanstichter van dit alles geëxecuteerd en wordt het klooster van Zwartewater gesticht, een van de voorwaarden opgelegd aan Rudolf van Coevorden. We citeren wederom W. Nagge: “dat hij (Rudolf) ook een Nonne Clooster soude stichten van 25 prebenden van de orde Benedict, dat nu Swartewater wordt genoemd.”

van Raalte' dat “vlak na de officiële stichting in 1233 werden inkomsten geschonken uit Heino”, dus aan het klooster. Jan Bieleman schrijft hierover: “Het benoemingsrecht van de St. Nicolaas kwam toe aan het Zwartewater, terwijl die benoemingen bekrachtigd dienden te worden door het kapittel van Deventer [...] want hoewel het Zwartewaterklooster een nonnenklooster was, kende het een aantal priestermonniken die in de onderhorige parochies te werk gesteld waren en daar ook woonden.”

Heino was een van die onderhorige parochies en er stond een monnikenhuis!

En zo loopt er een lijn van de Utrechtse bisschop Otto van der Lippe, gestorven in 1227, via de slag bij Ane, via het Zwartewaterklooster naar de St. Nicolaaskerk in Heino.

Een lijn die loopt van de middeleeuwse geschiedenis naar de hedendaagse heemkunde. «

Aquarel van Co Raatjes; Munnikenhuis en Nicolaaskerk.

Zegel van het
Zwartewaterklooster (HCO).

Het klooster wordt tenslotte gebouwd door de 35ste bisschop van Utrecht, Willebrand van Paterborn, met het doel dat de nonnen van het klooster zouden bidden voor het zielenheil van de vermoorde bisschop Otto van der Lippe, ridders, edelen en voetvolk. Het klooster werd gesticht in 1233.

Het nonnenklooster had een priester (proost) en er waren uiteraard monniken, priesters en werkers die in een apart gebouw woonden en die voor de dagelijkse arbeid zorgden.

Th. Thielen vermeldt in zijn boek 'Geschiedenis

Illustraties

Schilderij: Otto II van Lippe gaat vechtend ten onder in de slag bij Ane (Fr.Zürcher, 1825-1876), te zien in het museum Gramsbergen, in bruikleen van museum Amsterdam)

<https://hart.amsterdam/nl/collectie/object/amcollect/38398>

Geraadpleegde bronnen

- Barends, F., *Het gezicht van Nederland, Raalte*, 1992.
- Bieleman, J., *Heino een geschiedenis van mens en plaats*, Zwolle, 1980.
- Brinkman, C.L. *Geschiedkundige atlas van Nederland in zestien kaarten*, Amsterdam.
- Matthew, Donald, *Atlas van de Middeleeuwen*, Amsterdam, 1985.
- Nagge, W., *Historie van Overijssel*, Zwolle, 1908.
- Rietbergen, P., *De geschiedenis van Nederland in vogelvlucht*, Amersfoort, 1992.
- Thielen, Th. A. M., *Geschiedenis van Raalte als kerspel, statie en parochie van het H. Kruis, Zutphen*, 1981.
- Wikipedia Info Centrum Vechtdal, Gramsbergen.

Suikerzakjes van Heino

MOTEL-RESTAURANT SALABORGH

Het motel ligt aan de noordzijde van Heino aan de provinciale weg naar Zwolle en genoot vroeger bij velen bekendheid als Salsborg.

EIGENAAR

Jarenlang houden verschillende exploitanten het motel draaiende en meerdere keren staat het pand leeg. De eigenaar van het pand in de tachtiger jaren van de vorige eeuw is Johannes Antonius Gregorius Odulphus 'Johan' ter Laak, geboren 23 april 1936 en overleden 19 november 1993. Hij is woonachtig aan de Paalweg 3 in Heino.

RENOVATIE MOTEL HEINO

In 1981 wordt het Motel Heino aan de Zwolseweg geheel gerenoveerd. Dat houdt in dat de aangepaste accommodatie daarna weer haar deuren voor het publiek kan openen.

De eigenaar van het pand, de heer Ter Laak, kan in die periode nog niet exact vertellen wanneer de heropening zal plaats vinden. Zijn plannen zijn in die periode nog onduidelijk. Hij heeft namelijk ook weinig behoefte aan het openbaar maken van zijn plannen rond het voormalige motel 'Salaborgh'. De heer Ter Laak is overigens van huis uit geen horecamaan. Voorheen was hij garagehouder en hij zal dan ook meer als eigenaar optreden en voor de dagelijkse leiding een bedrijfsleider met de benodigde papieren aantrekken. Dan verschijnt in november 1982 het volgende bericht in het Overijssels Dagblad: "Het voormalig motel Salsborg in Heino opent binnen afzienbare tijd weer haar deuren. De heer Ter Laak verwacht binnen twee weken weer van start te kunnen gaan".

PRAKTIJKEN DIE ILLEGAAL ZIJN

In 1987 komen er opnieuw vraagtekens omtrent de vermeende illegale praktijken van garagehouder en eigenaar van motel Salaborgh. Hij heeft de parkeerplaats bij het motel op eigen initiatief met enige meters vergroot. Voor deze uitbreiding is geen vergunning aangevraagd. In verband hiermee krijgt hij van de gemeente Heino het advies alsnog de vereiste papieren aan te vragen, waarop de motel-eigenaar de uitbreiding ongedaan maakt. Ook heeft de eigenaar plannen er een verkooppunt voor auto's van te maken, hetgeen eveneens op grote bezwaren stuit van de gemeente Heino, die geen andere bestemming dan de bestaande horecabestemming op het pand wil leggen.

HEROPENING

Vervolgens wordt het pand in oktober 1989 als 'Club Casino Salaborgh' geopend. mee krijgt het voormalige motel, restaurant annex autohandel weer een volledige recabestemming en in verband met deze verandering vindt er een grondige verbouwing plaats.

Vanaf de heropening tot half december 1989 houdt het casino een extra actie met als hoofdprijs een nieuwe VW Golf. Daarna is het casino alleen toegankelijk voor personen van achttien jaar en ouder.

Bronnen:
Krantenknipselarchief Omheining

BRAND

Dan krijgt het pand in 1992 voor de tweede keer met brand te maken en wordt geheel verwoest.

Inmiddels is de heer W. Morrenhof eigenaar en hij is ook verantwoordelijk voor de herbouw. Hij herbouwt het verwoeste casino tot een Turks specialiteiten restaurant.

RESTAURANT 'SUR'

Twee jaar later en wel in juni 1994 is het zover dat het Turks specialiteiten restaurant 'Sur' haar deuren in het voormalig casino aan de Zwolseweg kan openen. Helaas het is van korte duur, want in december van het zelfde jaar blijkt dat 'Sur' is over gegaan in andere handen en de naam heeft gekregen van 'Nieuw Byzantium'. In januari 1998 verandert het pand opnieuw van eigenaar, dan koopt Joop van den Enk Party-service uit Raalte het horecapand aan de Zwolseweg. Echter enkele maanden later en wel in maart ziet Joop van den Enk weer af van de aankoop. De plannen die hij had met het pand blijken uiteindelijk niet haalbaar te zijn. In goed overleg met de vorige eigenaar G.J. van der Horst wordt overeen gekomen de verkoop niet door te laten gaan.

SCHNITZELRESTAURANT 'TIROL'

In juni van hetzelfde jaar 1998 wordt het pand een schnitzelrestaurant met de naam 'Tirol' met als eigenaar Rob van Klinken. Op de kaart prijken honderd verschillende schnitzels van klein formaat tot formaat deurmat. In januari 2009 zet Rob van Klinken echter zijn formule 'Tirol' overboord. Hij vindt het tijd om iets anders te beginnen. Met hem als bedrijfsleider en Hens Offenberg als chef keuken, maakt het restaurant na een korte verbouwing een ommezwaaï; met steaks in plaats van schnitzels.

Helaas wordt een half jaar later restaurant 'Tirol', dat inmiddels de naam 'Billy's Steakhouse' heeft aangenomen, failliet verklaard.

'BILLY'S STEAKHOUSE'

Het is juni 2010 wanneer de Twentsche Investeringsmaatschappij, Billy's Steakhouse overneemt. Oud-eigenaar Rob van Klinken heeft zijn zaak verkocht om zich volledig te kunnen richten op de exploitatie van een hotel in Tirol.

'BILLY'S PARTY RANCH'

Vervolgens wordt Hans de Boer de volgende eigenaar. Hij verandert de naam van het restaurant in Billy's Party Ranch. Maar helaas, hij komt al spoedig in financiële problemen. In augustus 2010 wordt het pand ontruimd door schuldeiser ING en wordt ook de huurovereenkomst ongeldig verklaard. Alle zes personeelsleden komen op straat te staan. Het blijkt dat zij te goed van vertrouwen zijn geweest. Hen werd veel beloofd, maar als puntje bij paaltje kwam, mochten ze alleen hard werken. De curator van JPR Advocaten in Deventer gaat het faillissement van het restaurant onderzoeken waar in 13 weken tijd ongeveer 150.000 euro is verdwenen. Het faillissement is aangevraagd door de personeelsleden, die evenals de leveranciers grote sommen geld te goed hebben. Dan wordt in december 2010 de heer De Boer niet alleen zakelijk, maar ook persoonlijk failliet verklaard.

'PETER PAN'

Vervolgens komt na acht maanden leegstand een pannenkoekenrestaurant in het pand met de illustere naam 'Peter Pan'. Wel moet het pand dan helemaal worden opgeknapt; want binnen lijkt het wel een oorlogsgebied volgens de nieuwe eigenaar. Meer dan vijf containers met afval moeten worden afgevoerd.

Behalve pannenkoeken wordt de kaart uitgebreid met een grote keuze hamburgers. 'Peter Pan' wil zich profileren als een echt gezinsrestaurant.

ADVERTENTIE

Echter in 2015 verschijnt er een wervende advertentie. Restaurant 'Peter Pan' aan de Heinoseweg is te koop; gunstig gelegen, een goede klandizie met een jaaromzet tussen de 350.000 en 400.000 euro.

Het voormalige restaurant Tirol/Billy's Steakhouse krijgt een stevige facelift met een thematische speeltuin, een speciale speelzolder en een bioscoopje.

"In vier jaar tijd hebben wij het aardig opgebouwd," vertelt eigenaar Moes Hartman-Kok. "Maar wij hebben een leuke, andere horecagelegenheid in de regio op het oog."

HEINOSE PUINHOOP OM TE HUILEN

In maart 2017 staat Ger van der Horst voor het eerst weer in zijn eigen pand. Pandeigenaar Van der Horst uit Dalfsen is door een gerechtelijke uitspraak weer baas in eigen huis. Maar volgens de inwoner van Dalfsen is de aanblik van het interieur bedroevend en bij de wilde beesten af. Alles is vernield of beschadigd en ontzettend smerig.

'BIJ DE BUURVROUW'

Vervolgens komt het trainings- en werkcentrum 'Bij De Buurvrouw' in het pand. Een reïntegratiebedrijf dat trainingen en cursussen geeft aan mensen die in de bijstand zijn beland en die op deze manier aan een baan worden geholpen.

Helaas gaat het bedrijf na enkele maanden failliet en komt het pand in februari 2020 leeg te staan. En het stond al drie jaar leeg!

EEN NIEUWE START

Maar na al deze roerige jaren koopt Bennie Nijboer uit Wijthmen in 2021 het pand en is van plan het weer 'gezond' te laten ogen. Het moet aantrekkelijk worden voor ondernemers het pand te huren. En in verband daarmee wordt de buitenkant flink aangepakt. Binnen blijft het zoals het is. Het ideale plaatje van Nijboer is, om op lange termijn er een goedlopend restaurant van te maken met daarboven een appartement en achter op de locatie een camperstalling. «

heren van de Velner

Tekst: Roland Stavorinus

“Er wonen al eeuwen mensen op de Velner. Blijkbaar een interessante plek om te wonen. Vlak bij de zandweg naar Deventer en naar Hengelo en dicht bij de Nieuwe Wetering. Hoe zag de omgeving eruit in de middeleeuwen, toen Laurens van Buckhorst, in 1382 de eigenaar was? We weten er niet zoveel van. Wat we wel weten is dan na hem een groot aantal opvolgers komt, bewoners en eigenaars van de Velner.

Uiteindelijk komen we uit in het jaar 1747. Het jaar waarin mijn voorouders er gaan wonen. Dan trouwt Aaltje met Jan. Het zijn niet de eigenaars van de Velner, dat zeker niet. Het zijn twee gewone mensen, een boerendochter en een boerenzoon. Zij komt van het Hoberskamp een boerenerf vlak bij het dorp Raalte en hij komt van de Ossenweide. Een katerstede die zich ongeveer 350 meter ten zuiden van de katerstede 't Laanbroek (1) bevindt. Daar gaan ze gaan wonen.

Zowel de Ossenweide als 't Laanbroek behoren tot de onroerende goederen van de Velner. Hun nieuwe woning ligt tegenover de havezate de Velner. Vlak naast de in 1675 aangelegde Velnerlaan. Deze loopt door de gronden van het Wechterholterbroek (2) en daarmee is de naam verklaart, een laan door het broek; Laanbroek.

Jan en Aaltje worden vernoemd naar die kleine boerderij. Dat is het gebruik tot 1811. Toen Napoleon het verplicht stelde een vaste achternaam te gebruiken; Jan en Aaltje op 't Laanbroek.

Ruim veertig jaar zal het gezin er blijven wonen en direct te maken hebben met de heren van de Velner.” »

Carl August Emanuël is Rijksgraaf van Rechteren. Hij is telg van een oude adellijk geslacht en eigenaar van de Velner, vanaf het jaar 1733 tot aan zijn sterven in 1789. Hij is getrouwd met Isabella van Wasse-naer. Ook zij is van adellijke afkomst.

Carl en Isabella gebruiken de Velner als een buitenhuis, zeker in de zomerperiode, maar niet altijd. Ze zijn namelijk vaker in Venlo, in noord Limburg. Carl is commandeur van het plaatselijke garnizoen. Hij is militair en schopt het uiteindelijk tot generaal bij de cavalerie.

Door het bezit van de havezate is hij, sinds 1733, lid van de Ridderschap van Overijssel en heeft daardoor ook zitting in de Staten van Overijssel. Dat betekent dat hij regelmatig zijn stem moet laten horen wanneer de Staten bij elkaar komen in Zwolle, zeker wanneer er belangen in het geding zijn. Dan is Carl, met of zonder gezin in Zwolle en kan hij voor zijn verblijf gebruik maken van de Velner.

De jonge Carl August Emanuël van Rechteren.

— Carl en Isabella gebruiken de Velner als buitenhuis —

In de zomer van 1748 zijn Carl en Isabella niet op de Velner. In de volkstelling van dat jaar (3) wordt vermeld dat er wel enkele dienstboden aanwezig zijn, vijf in getal. Blijkbaar zijn ze er ook, wanneer de familie er niet is. En dat is niet gek. Er is voldoende schoon te maken en te onderhouden, in het huis, de bijgebouwen, in de tuinen en de boomgaarden. Naast dienstboden, zijn tuinmannen en timmermannen geen overbodige luxe.

In 1749 komt de havezate in de verhuur. Het is niet bekend wie de huurders zijn geworden en of er wel huurders zijn gevonden. Maar het is duidelijk dat Carl en Isabella geen gebruik maken van de Velner en dat dit wel enige tijd kan duren voordat dit wel weer gaat gebeuren.

Ze zijn vooral in de buurt van hun vrienden of hun familie in Almelo. Het is immers nog geen jaar geleden dat hun oudste dochter Sophia Maria, 11 jaar, en hun derde dochter Wilhelmina Louise Charlotte, 6 jaar (geboren op de Velner), zijn overleden in Venlo. En dat vier dagen na elkaar. Waarschijnlijk zijn ze gestorven aan dysenterie want daar bezweken in Limburg meer mensen aan in het jaar 1747. Een dramatische gebeurtenis voor het gezin, die de ouders en de zusjes zeker aangegrepen heeft.

Auguste en Jule zijn de roepnamen van de meisjes die nog in leven zijn. Eigenlijk heten ze Isabella Albertina Augusta Philippina en Juliana Rieniera Florentina. De eerste is geboren in Zwolle en de tweede in Voorburg. Zij zijn respectievelijk 7 en 4 jaar oud wanneer hun zussen overlijden. »

Hoewel ze er niet zo vaak zijn, geven Carl en Isabella de havezate wel degelijk aandacht. Zo wordt een nieuwe kelder gegraven en een kelderkeuken gemaakt met een eetgemak en een slaapkamer. Ook wordt er in 1748 grond aangegraven, het land opgehoogd, en er worden singels opgeworpen en bomen geplant. Het gebeurt allemaal in de Franse landschapsstijl.

Vrijwel elke havezate wordt in die tijd aangepast aan die stijl. Een havezate moet een bepaald aanzien en waarde hebben om als eigenaar het recht te hebben zitting te nemen in de Staten van Overijssel. Op de kadastrale kaart van 1832 (4) zijn brede singels te zien met een zevental jachtritten. Dat zijn beukenhagen die in een halve ronde staan en net buiten de singels uitsteken. De jager kan er af en toe het geweer op laten rusten en het wild ziet de jager dan niet. Veel van de statenleden etaleren een voor die tijd ongekende luxe. Om hierin mee te doen willen de meeste anderen niet achter te blijven (5).

Jule, de jongste, trouwt in 1765 met Ludwig Balthasar Freiherr von Weitolshausen genant Schrautenbach. De jonge man is van Duitse adel, militair en ongetwijfeld een goede partij voor de dochter van Carl en Isabella. Ludwig is ritmeester, waarschijnlijk in het garnizoen van Venlo. Hij zal, net als zijn schoonvader, eveneens carrière maken in het leger en schopt het tot kolonel. Het huwelijk duurt niet lang, amper twee-en-eenhalf jaar. Jule sterft in Venlo na de geboorte van haar tweede kind. Ze draagt dan de titel, H.R. Rijksgravin van Rechteren, vrouwe tot de Velner. Of zij er vaak geweest is tijdens haar huwelijk is niet waarschijnlijk. Wat had haar man nou te zoeken in Salland!

In 1786 overlijdt de laatste dochter van Carl en Isabella. Auguste sterft wanneer ze 46 jaar oud is. Ze is alleenstaand en wordt in Raalte begraven op 12 oktober 1786. Raalte? Zou ze de vaste bewoonster zijn van de Velner? Mogelijk, want waarom zou je anders de keus maken om dicht bij de havezate begraven te worden. Er is namelijk ook altijd de mogelijkheid om in Almelo, bij de

— Wat had haar man nou te zoeken in Salland —

Kleinzoon Lodewijk Christiaan Frederik von Schrautenbach erft de Velner. Hij is getrouwd met Jacoba Geertruida Wilhelmina van Utenhove. Dat huwelijk is alleen erg ongelukkig en wordt in 1797 door scheiding van tafel en bed ontbonden. Ten gevolge hiervan wordt de Velner verkocht, maar misschien ook omdat de tijden veranderd zijn. Nederland staat immers onder Franse invloed. Vrijheid, Gelijkheid en Broederschap zijn als nieuwe waarden geïntroduceerd. De oude macht en adel hebben veel minder te vertellen gekregen en stadhouder Willem V is gevlucht naar Engeland. De Bataafse republiek is een feit. De advertentie tot verkoop van de Velner wordt in 1797 geplaatst, maar de verkoop van de havezate vindt pas vijf jaar later plaats. De eigenaar wordt Dr. Coenraad Pruimers en hij is niet van adel! «

Noten:

1. Kadastrale Atlas 1832 Wijhe Sectie B 4 e blad
2. G. Hannink Markeboek van Raalterwoold transcriptie Raalte 1992
3. Volkstelling van Raalte 1748 (vernummering)
4. Kadastrale Atlas 1832 Raalte Sectie M 2 e blad.
5. Jhr. A. Mensema en A.J. Gevers, *De havezaten van Salland en hun bewoners, Alphen a/d Rijn, 1983 (pag. 328).*

20 jaar geleden

1e
kwartaal

Samenstelling: Inge Roelofs

12 januari

Naar aanleiding van de brand in het verenigingsgebouw 'Het Roekenest' van de tafeltennisvereniging in Heino zijn elf aanhoudingen verricht. De verdachten variëren in leeftijd van 20 tot 25 jaar en zijn vrijwel allemaal afkomstig uit Heino. De politie sluit meerdere aanhoudingen niet uit.

De brand brak uit op de vroege ochtend van eerste kerstdag. In het gebouw van de tafeltennisvereniging vond de avond ervoor een feestje plaats, dat werd bijgewoond door 25 tot 30 personen uit Heino en omgeving. In de loop van de avond werden door enkele aanwezigen vernielingen aangericht aan de inventaris en het gebouw. Deze vernielingen namen in de loop van het feest steeds ernstiger vormen aan. Tegen 11 aangehoudenen wordt proces-verbaal opgemaakt. Mogelijk dat hen brand door schuld c.q. nalatigheid ten laste zal worden gelegd.

Als het onderzoek volledig is afgerond, neemt het Openbaar Ministerie hierover een beslissing. Ondanks uitgebreid onderzoek door de technische recherche en de brandweer werd de concrete brandoorzaak niet opgespoord.

18 januari

"Een belangrijke mijlpaal in het landinrichtingsproces," zo noemde voorzitter Bert Hinnen gisterochtend het gegeven dat het plan van toedeling in het ruilverkavelingsgebied Salland-West - na tientallen jaren van voorbereiding - klaar is. Ter gelegenheid hiervan plantte Hinnen samen met scheidend landinrichtingscommissielid Wim Rosendaal een twintig jaar oude amberboom op de hoek van de Kolkweg en de spoorlijn in Laag Zuthem. Deze herdenkingsboom, die op grond van Staatsbosbeheer staat, dient als letterlijke markering van een nieuwe fase in de uitvoering van de ruilverkaveling Salland-West.

Tevens wordt met de aanplant van deze boom een bijdrage geleverd aan het behoud van de solitaire boom in het Nederlandse landschap. »

16 januari

Gisteren vond de officiële opening plaats van de centrale huisartsenpost voor Zwolle en omgeving. De artsenpost, waarin ruim honderd regionale dokters samenwerken, bedient 's avonds en in weekeinden zo'n 110.000 huishoudens in Zwolle, Kampen, IJsselmuiden, Wezep, Oldebroek, Hattem, Lemeerveld, Wijhe, Nieuwleusen en Heino.

De huisartsen in Heino zijn zeer te spreken over de bundeling van diensten in de daluren. Huisarts Wim Jansen: "Twintig keer per jaar een dienst draaien van acht uur is goed te doen. De regeling is in het leven geroepen om ons te verlichten en tot nu toe is dit ook gelukt." De artsen van Heino, Wijhe en Lemeerveld werkten voor de overstap al samen. Dat was volgens de artsen al een verbetering. Huisarts Jansen geeft wel aan dat de diensten in de huisartsenpost bij de Weezenlanden in Zwolle erg intensief zijn. "We gaan achter elkaar door en je moet gewoon heel goed geconcentreerd zijn," geeft hij aan. Ook is het zo dat de artsen vaak onbekende patiënten op het spreekuur krijgen. "Dit hoeft niet echt een probleem te zijn," zegt Jansen, "je bent en blijft arts".

30 januari

Beter kan een jubileumjaar bijna niet van start gaan. Het jubileumconcert, waarmee muziekvereniging Ons Genoegen uit Heino de aftrap gaf van de viering van het 75-jarig bestaan, was een doorslaand succes. Vele oud-leden, ouders en andere belangstellenden waren naar sporthal Hoogerheyne gekomen om de verrichtingen van de huidige leden te bekijken. Eigenlijk was het jubileumconcert een soort combinatie van oud en nieuw. Oud, omdat er natuurlijk werd teruggeblikt aan de hand van oude foto's en een reünie van oud-leden. Oud ook, omdat tijdens de avond eveneens een orkest van oud-leden te bewonderen was. Nieuw, omdat Ons Genoegen na de pauze haar nieuwe outfit presenteerde aan het publiek.

13 februari

Raalte beleefde gisterochtend een bijzondere begrafenis, waarbij de doods-kist na afloop weer mee werd genomen. Carnavalsvereniging De Sökkestoppers uit Heino droeg de gemeentelijke sleutel in het bijzijn van het voltallige college ten grave. Volgend jaar staat een nieuw wapen op de gigant van anderhalve meter lengte. Een nieuw wapen, een nieuwe gemeente - reden voor de Sökkestoppers om een daad te stellen. Een actie vol symboliek. Niet alleen werd nog maar eens stilgestaan bij het einde van de gemeente Heino, ook werd met de vrolijke begrafenis een nieuw tijdperk van de gemeente Raalte ingeluid.

De grote zwarte doods-kist werd om elf minuten over elf het gemeentehuis binnengedragen. Groot was de verrassing toen bleek dat de voorzitter van de Sökkestoppers, Jacques Seine, met sleutel en al in de kist lag. De voorzitter was gelukkig pas voor het gemeentehuis in zijn voor even donkere laatste rustplaats gekropen. Leden van de raad van elf wilden hem eigenlijk al in Heino in de kist leggen, maar omdat het zware gevaarte bovenop de auto werd vervoerd, zag men daar vanaf. Een voorzitter die met sleutel en doods-kist over de weg stuitert, bleek een te gevaarlijke optie te zijn.

5 maart

De ambities voor wat betreft het Komplan Heino moeten worden bijgesteld. Als alle uitgangspunten, die worden genoemd in het rapport 'Herinrichting dorpskern Heino', zouden worden meegenomen, dan is het budget van 2,9 miljoen gulden niet toereikend. Doordat er opnieuw naar het plan wordt gekeken, treedt er vertraging op. De verwachting is nu dat de plannen na de zomervakantie worden gepresenteerd.

Eind vorig jaar werd bekendgemaakt dat het rondje om de kerk in de Heinose kern blijft bestaan. De voormalige gemeente Heino had in eerste instantie ingezet op het laten verdwijnen van het beroemde 'rondje'. Daartegen werd een stortvloed aan bezwaren ingebracht. Nadat de gemeente Raalte het definitieve besluit voor het behoud van het rondje naar buiten had gebracht, hebben vijftien Heinoërs schriftelijk gereageerd op de uitgangspunten voor de herinrichting van de dorpskom.

15 maart

De basisscholen in Heino staan dit jaar centraal tijdens de nationale Boomfeestdag op woensdag 20 maart en de Natuurfeestdag, die een dag later is. Zowel in de voormalige gemeente Raalte als in Heino werd jaarlijks Boomfeestdag gevierd. Per jaar werd één school uitgenodigd om hier aan deel te nemen. De nieuwe gemeente Raalte telt echter in totaal 21 basisscholen, wat zou betekenen dat een school eens in de 21 jaar aan de beurt is om daadwerkelijk aan de Boomfeestdag deel te nemen. Omdat dit niet bevorderlijk is voor de betrokkenheid van scholen en hun leerlingen, is er gezocht naar een manier om per jaar meerdere scholen 'in het groen' te krijgen. De oplossing is gevonden door de scholen in zes clusters in te delen. Per jaar is één cluster aan de beurt. Van dat cluster viert één school de nationale Boomfeestdag. De overige (twee of drie) scholen vieren de volgende dag de gemeentelijke Natuurfeestdag. Dit jaar mag de cluster Heino het spits afbijten. Groep 7 van de Springplank in Heino plant woensdag 20 maart bomen en heesters op het nieuwe speelterrein in Kiezebos te Heino. «

Tussen Zwolle en Twente ligt de Rijksweg, welke thans bekend is als N35. Een weg die zelfs vandaag de dag onderwerp van gesprek is.

In dit artikel wordt u meegenomen naar vervlogen tijden van deze weg en dan specifiek ter hoogte van landgoed 'De Gunne'. Een landgoed dat doorsneden is door deze weg.

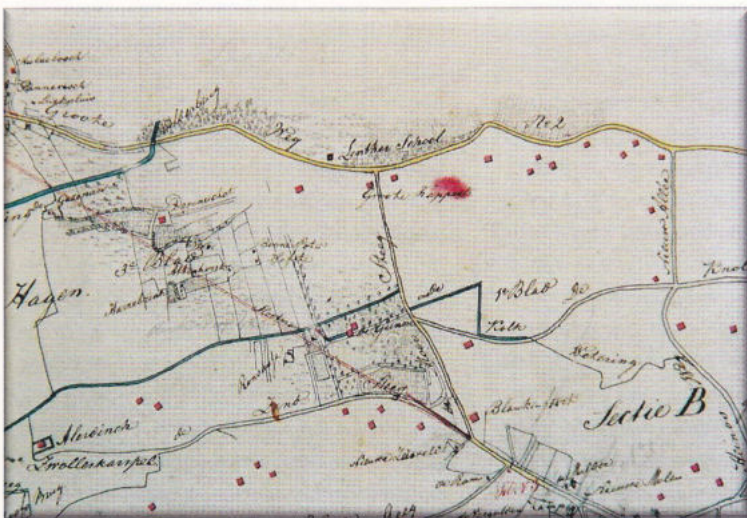
Een landgoed doorsneden

De Rijksweg (N35) en 'De Gunne'

VAN ONVERHARDE WEGEN NAAR KUNSTWEGEN

Onder het regiem van Napoleon werd bepaald, dat Parijs door middel van doorgaande wegen met onder meer het regeringscentrum van Nederland en met de hoofdsteden van de provincies verbonden moest worden. Koning Willem I zette dit beleid op het Nederlandse grondgebied voort. Voor de infrastructuur van Overijssel hadden deze plannen ingrijpende gevolgen. Voor 1821 kende men in Overijssel nog geen verharde wegen. Op gezag van koning Willem I werden in 1821 de Provinciale Staten bijeengeroepen om over de aanleg van kunstwegen te 'delibereren'.

VERZET GEMEENTE HEINO

Als het gemeentebestuur van de gemeente Heino ter ore komt, dat er plannen zijn voor de aanleg van een straatweg van Zwolle, over Wijhe en Olst, naar Deventer, verzet zij zich daartegen in een brief van 3 mei 1826, gericht aan Zijne Majesteit de Koning. Het Heinose gemeentebestuur stelt een ander tracé voor, namelijk 'van Zwolle op de Hoevenbrug langs de zogenaamde Nieuwe Wetering voorbij den Born en den Elshof langs Boxbergen op Deventer'. De voor-delen van een dergelijke verbinding worden uitvoerig aan de orde gesteld. Op 22 februari 1827 komt er bij de gemeente een brief (L.L. cabinet no 31) binnen van de gouverneur der Provincie Overijssel, de heer A.W. Baron Bentinck. Daarin lezen wij dat de weg Zwolle-Wijhe-Olst-Deventer wel zal worden bestraat, doch dat Z.M. de Koning er geen bezwaar tegen maakt om tevens een straatweg Zwolle, over Lenterschool, Heino, Raalte naar Holtent te realiseren. De totale kosten worden geraamd op hfl. 300.000,-. De Lenterschool was gelegen aan de Twentseweg, onderdeel van de 'grote Route', eeuwenlang belangrijkste verbinderoute tussen de stad Zwolle en Twente. »

NODDZAAK BEGAANBARE VERBINDING ZWOLLE-ALMELO

Uit de memorie van het project van de bestrating van de weg van Zwolle over Heino, Raalte, Wierden, Almelo, Borne naar Hengelo blijkt dat men een dergelijke verbinding van groot algemeen belang vindt. Immers een dergelijke weg draagt op de eerste plaats bij aan de verbinding tussen de hoofdsteden van het Rijk. De reeds bestaande grote wegen in Overijssel liepen feitelijk langs de grens van de provincie. Men doelt hierbij op de wegen van Zwolle naar Deventer en van Deventer naar Oldenzaal. De beoogde weg van Zwolle over Almelo naar Hengelo doorkruist de provincie en verbindt de belangrijke stad Almelo met de hoofdstad Zwolle en is een goede ontsluiting met de fabrieksstad Enschede en Münster. Ook voor de economie van de andere aanliggende plaatsen als Heino, Raalte, Hellendoorn, Wierden, Borne en Hengelo is een dergelijke verbinding gewenst. Zij droegen daarom financieel ook beperkt bij aan deze tolweg. De noodzaak voor een goede gangbare weg is er helemaal vanwege het feit dat de reeds bestaande verbindingswegen in de zomer door zanderige vlakten lopen en in de winter met water zijn bezwaard, zodat deze wegen in alle jaargetijden moeilijk te begaan zijn voor toenmalige *'vragtwagens en voertuigen'*. Met paard en wagen kwam men niet door modderpoelen heen. De enige mogelijkheid was om een kleine schuit (zomp) te nemen en via de weteringen te gaan. In betere jaargetijden kwamen de weteringen zo goed als droog te staan, zodat de scheepvaart weer stil kwam te liggen. De zandwegen (stegen) waren dan weer begaanbaar, maar de karren hobbelden nog zo dat breekbare zaken zelden of nooit heel overkwamen. Bekend is dat de Twentseweg slecht begaanbare stukken had.

DEFINITIEVE GOEDKEURING TRAJECT

In de Heinose raad wordt deze zaak enkele malen uitvoerig besproken met als resultaat, dat er op 7 april 1827 dienaangaande besluiten worden genomen. Op 10 juni 1828, ruim een jaar later dus, schrijft de gouverneur, dat het plan tot aanleg van de straatweg Zwolle-Hengelo definitief is goedgekeurd. Daarbij is van de oude bestaande route via de aan de noordzijde van landgoed 'De Gunne' gelegen Bolderbrug en zo vervolgens langs de herberg bij de Lentherschool aan de Twentseweg afgestapt. Er komen enkele veranderingen en afsnijdingen in de projectweg. In Wijthmen buigt het uiteindelijke tracé af van de Twentseweg om vervolgens ten zuiden van de buitenplaats 'De Gunne' weer op de Zandsteeg (Zuthemerweg) aan te sluiten. Dit gedeelte van het tracé is midden door een oud ontgonnen landschap aangelegd, waardoor veel percelen zijn doorsneden. Iets dat goed zichtbaar is op ouder topografisch en kadastraal kaartmateriaal. In het document *Memorie betreffende het Project der bestrating van den weg van Zwolle over Heino, Raalte, Wierden, Almelo, Borne naar Hengelo* van 10 juni 1828 lezen wij hierover (citaat): *'.... de gevoeligste afsnijding welke hier kan worden daargesteld, is op de kaart aangewezen, gaande in eene rechte lijn van het huis van W. Mulder door de landen ten westen van den oude weg tot bij het landgoed De Gunne, welk landgoed door den straatweg zal moeten worden doorsneden, zodanig dat de minst mogelijke schade worde aangebragt, aan den aanleg dezer buitenplaats, deze rechte lijn zoude vervolgens verder kunnen raaijen op de zandsteeg bij Heino'* In deze memorie lezen we over het tracé verder het volgende: *'Het enige obstakel dat eenigzins bij dit alignement in de weg komt is het zeer fraaie landgoed de Gunne, het welke niet zal kunnen worden*

ontweken welke weg men ook zoude kieze, daar hetzelfde zich zeer verre naar beide zijden van den straatweg uitstrekt en dus een grooten omweg zouden moeten worden gemaakt om dit oogmerk te bereiken.' en *'.... landgoed de Gunne door het welk den weg zal worden doorgetrokken en zich met eenen toog vereenigende met de zandsteeg tusschen het gemelde landgoed en het dorp Heino.'*

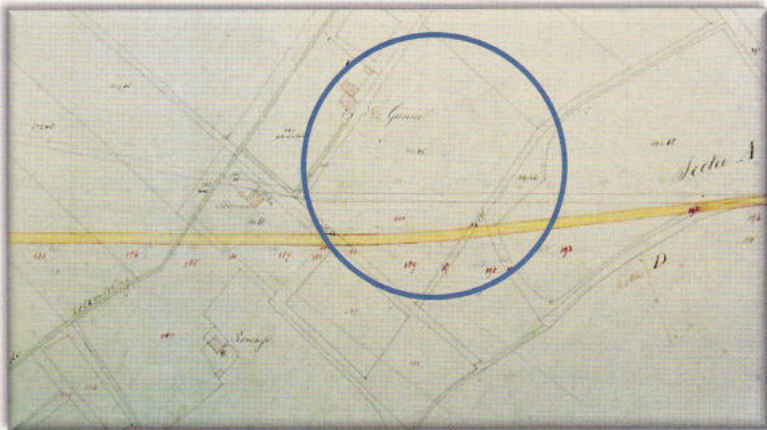
'Het enige obstakel dat eenigzins bij dit alignement in de weg komt is het zeer fraaie landgoed de Gunne...'

In de op 5 juni 1828 opgestelde memorie van het project van de bestrating van de weg van Zwolle over Heino, Raalte, Wierden, Almelo, Borne naar Hengelo lezen we de reden van de veranderingen en afsnijdingen in het project de weg. In de oorspronkelijke variant bevinden zich vrij grote bochten, welke in een dergelijke straatweg niet mogen worden getolereerd. De weg zou hierdoor aanzienlijk langer worden dan strikt noodzakelijk, de aanlegkosten zijn duurder en het komt de schoonheid van de weg niet ten goede. Men wilde derhalve aanmerkelijke afsnijdingen maken, welke afzonderlijk nader zijn beschreven. We lezen in deze memorie over het afwijkende tracé het volgende: *'..... gaande in eene rechte lijn van het huis van de heer W. Mulder (thans: Heinoseweg 40 te Wijthmen) door de landen ten westen van de ouden weg tot bij het landgoed de Gunne welk landgoed door den straatweg zal moeten worden doorsneden zoodanig dat de minst mogelijke schade worden aangebragt aan den aanleg dezer buitenplaats, deze rechte lijn zoude vervolgens verder raagen op de zandsteeg bij Heino. De landen waardoor den coupure eene aanmerkelijke lengte heeft zoude moeten gaan; zijn grotendeels van geringe waarde en leggen zeer hoog zoo dat de aardebaan den straatweg weinig zouden behoeven te worden opge-*

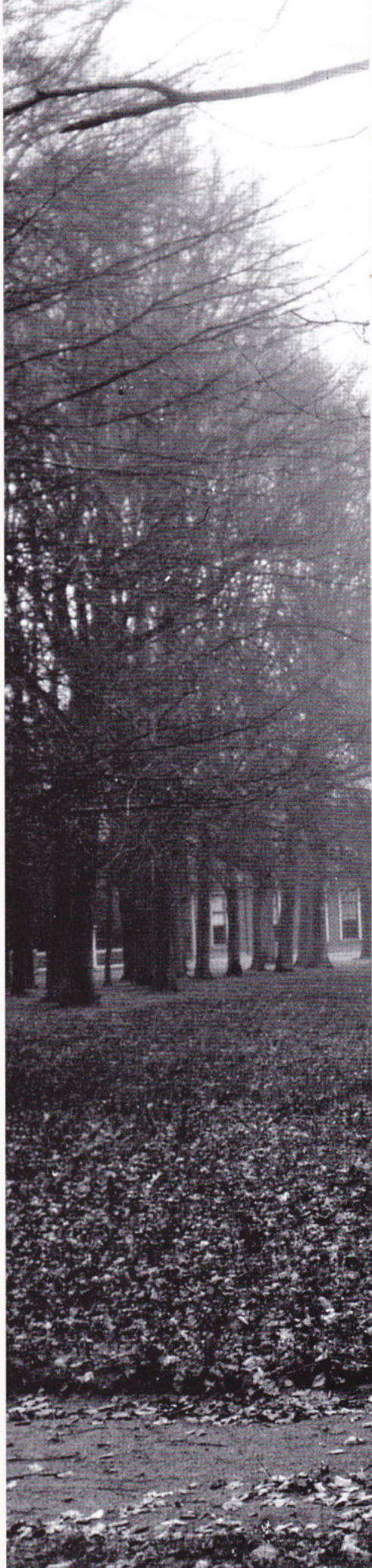
hoogd. Het enige obstakel dat eenigzins bij dit alignement [= rechte-
lijn] in de weg komt is het zeer fraaie landgoed de Gunne, het welke
niet zal kunnen worden ontweken welke weg men ook zoude kieze.
Daar hetzelfde zich zeer verre naar beide zijden van den straatweg
uitstrekt en dus een grooten omweg zouden moeten worden ge-
maakt om dit oogmerk te bereiken.' Deze variant heeft een lengte
van 5500 ellen, terwijl de variant langs de Lentherschool een lengte
van 6900 ellen zou hebben. De besparing van deze kortere versie
wordt voor dit deeltraject begroot op hfl. 5.100,=, welk bedrag
zowel een besparing in grondaankoopkosten als een besparing in
aanleg (bestrating) omvat. De aankoop prijs van de grond ter plaatse
wordt begroot op hfl. 400,= per bunder, welk bedrag in de feitelijke
begroting verhoogd wordt naar hfl. 500,= per bunder. Over de
Steenwetering komt een houten brug (overspanning 3,5 El) en in de
Kolkwetering komt een duiker (doorsnede 1,2 El). De bestrating
wordt 4,5 El breed.

TWEE VARIANTEN

Op een tracé-kaart is te zien dat er ter hoogte van huize 'De Gunne'
aanvankelijk twee varianten van de geplande gewijzigde verbinding
tussen de Hanzestad Zwolle en het Twentse achterland waren.
Mogelijk betreft de iets oostelijker variant een variant die aanvan-
kelijk in studie was. Beide tracés van deze straatweg zouden de bui-
tenplaats 'De Gunne' en het park echter in tweeën delen. De oude
buitenplaats waarvan we de formele aanleg met onder meer lange
lanen op kaartmateriaal uit omstreeks 1730 terug zien, was in de
omgeving van het huis inmiddels getransformeerd naar een buiten-
plaats in Engelse landschapstijl door de bekende Overijsselse land-
schapsarchitect G.A. Blum.

Het uiteindelijk tracé is minder dicht langs huize 'De Gunne' komen
te liggen. Dit tracé is op betreffende kaart met een kleur aangege-
ven. Het andere tracé staat alleen met lijnen aangegeven. Deze an-
dere variant verlaat ook bij het huis van de heer W. Mulder de oude
weg en ligt aan de oostzijde van de uiteindelijke variant geprojec-
teerd. Een gedeelte van de reeds bestaande Hagenweg is opgeno-
men in deze variant. Op de plek waar destijds de Twentseweg met
een brug de Steenwetering passeerde, zou deze variant ook de
Steenwetering passeren, om vervolgens langs de oostzijde van erve
'Davenschot', via de buitenplaats 'De Gunne' weer op dezelfde plek
op de Zandsteeg (thans: Zuthemerweg) aan te sluiten. Deze niet in
uitvoering gebrachte variant zou de hoek van de grachtenpartij van
de buitenplaats 'De Gunne', bij katerstede 'Slootman', raken en lag
dus dicht bij huize 'De Gunne' geprojecteerd. »

In tegenstelling tot de uitgevoerde variant was het andere tracé niet recht (twee extra bochten) en zou het fraaie landgoed 'De Gunne' meer schade. Men wilde juist de minst mogelijke schade aanbrengen aan de aanleg van de buitenplaats 'De Gunne'.

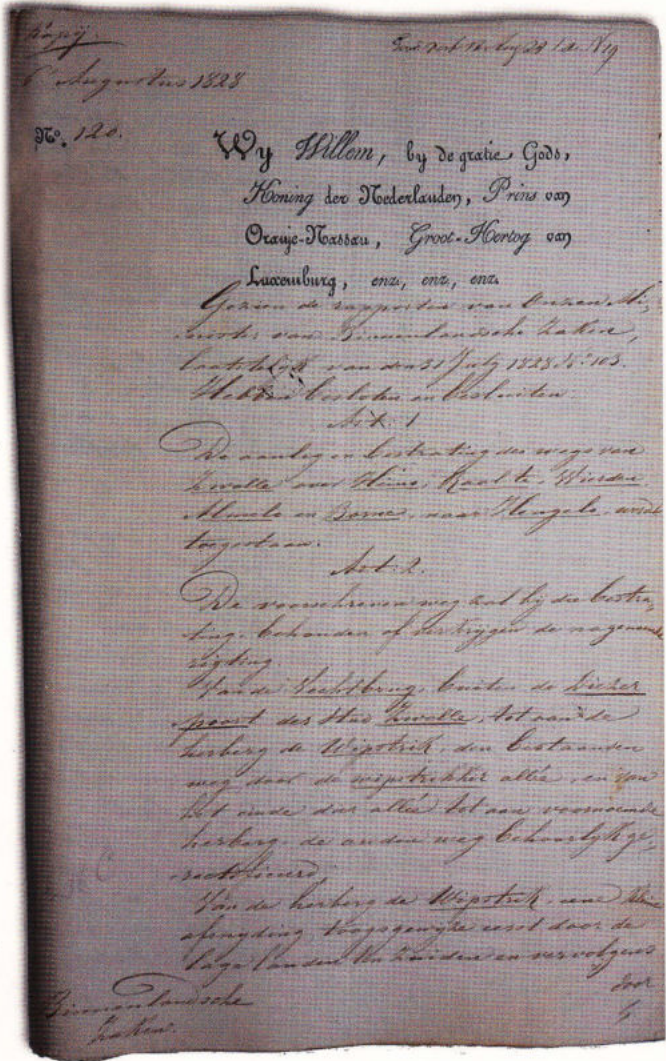
TECHNISCHE ASPECTEN

In voormelde memorie van 10 juni 1828 worden ook veel civieltechnische aspecten beschreven. Ten westen van landgoed 'De Gunne' is de aardebaan verhoogd aangelegd. Dit was noodzakelijk doordat gebieden van de nieuwe weg door inundatie konden overstromen. Inundatie door winterwater en water uit de rivier de IJssel. Er wordt gewezen op de sporen van het geweld dat de stroom van het IJsselwater in deze streek heeft veroorzaakt, en dan specifiek de sporen tussen het Zwolse buitengoed Boschwijk en de molen van Lenthe. De weg moet boven de hoogte van het IJsselwater komen te liggen. Door het openstelsel van weteringen en beken, kon opgestuwd Zuiderzee- en rivierwater gemakkelijk tot dieper in Salland wateroverlast veroorzaken. Het blijkt dat een belangrijk deel van de benodigde klinkerstenen uit Rijssen komt. Alleen al in de hoogtijdagen waren er in de omgeving van Rijssen en Holten zo'n 80 steenbakkerijen/-ovens. De klinkers zouden via de rivier de Regge verscheept worden naar de Eversberg in Hellendoorn om vervolgens over het land verder vervoerd te worden. Ook zijn er klinkers via de rivieren de Rijn, Waal en IJssel aangevoerd.

KONINKLIJK BESLUIT

Op 6 augustus 1828 wordt bij Koninklijk Besluit door de koning Willem I een concessie verleend voor de *'daarstelling van eenen straatweg, die de Overijsselsche havens Zwolle en Kampen met de fabrieksteden Almelo en Enschede'* verbinden moest. In dit besluit dat bekend is onder Besluitnr. 20, wordt gerefereerd naar een rapport van de minister van Binnenlandsche Zaken van 31 juli 1828 (rapportnr. 103). De voor de weg benodigde grond werd ten algemenen nutte onteigend. Onteigening van particulier eigendommen met een beroep op het algemeen nut was mogelijk op grond van een wet uit 1810, waarvan de rechtskracht echter nogal omstreden was, en die bovendien aan eigenaren een scala van mogelijkheden bood om de zaken te rekken. De totale kosten zijn begroot op hfl. 542.000,=. De aanliggende gemeenten droegen vanwege het belang voor de lokale economie bij in de kosten. De gemeente Heino betaalt tot de finale aflossing van het negatieve kapitaal jaarlijks hfl. 200,=. De stad Zwolle betaalde met jaarlijks hfl. 3.000,= meer dan de helft van de bijdrage van alle gemeenten. Daarmee blijkt het belang dat de stad Zwolle zelf ook bij een goede verbinding had. In artikel 2 van Koninklijk Besluitnr. 120 wordt de richting van de nieuwe weg nauwkeurig beschreven. Hierin lezen wij: *'artikel 2 richting weg:van daar raaijende in eene regte lijn op en door het landgoed de Gunne, door het welk der weg, zal worden doorgetrokken, en zich toogsgewijze vereenigen met de Zandsteeg tusschen het gemelde landgoed en het dorp Heino'*. In artikel 4 wordt aangegeven dat de gronden worden onteigend ten algemenen nutte. Als rijks-taxateur voor het gedeelte nabij het dorp Heino, wordt de heer G. Noordman uit Wijhe benoemd. Hij zal, samen met de taxateurs die door de landeigenaren zijn aangewezen, over gaan tot de waardering der eigendommen, zo schrijft de Gouverneur der Provincie Overijssel in een brief van 1 november 1828. Blijkens de staat van voorlopige vereffeningen van de schadevergoeding wegens onteigening van de voor de aanleg van deze weg benodigde grond, ontving

de weduwe W.A. van Sonsbeeck-Cremers een vergoeding van hlf. 477,29 voor de doorsnijding van de buitenplaats. 'De Gunne'. Haar zwager, de heer B.J. van Sonsbeeck heeft ook tot landgoed 'Den Alerdinck' behorende grond moeten afstaan voor de aanleg van deze straatweg. Omdat de grond onteigend is, vinden wij geen verkooptransactie terug in de hypothecaire boekhouding (1811-1832).

COMMISSIE

Bij Koninklijk Besluit van 23 juli 1829 (Besluitnr. 107) stelt koning Willem I een commissie in voor het beheer van de fondsen die bestemd zijn voor de aanleg en bestrating des wegs van Zwolle over Heino, Raalte, Wierden, Almelo en Borne op Hengelo. De commissie bestaat uit enkele grondeigenaren die met eigendommen aan de weg grenzen en mensen uit plaatselijke besturen van de meest belanghebbende gemeenten. Dit onder voorzitterschap van de gouverneur. De heer B.J. van Sonsbeeck wordt als grondeigenaar onder Heino benoemd als commissielid. Hij is overigens de enige grondeigenaar die zitting heeft in de commissie. De commissie adviseert tevens de administratie van waterstaat over de plaatsing van de tolpunten en de afsluitingen van zijwegen die voor de tolopbrengsten hinderlijk zijn.

BRIEF

Op 19 augustus 1829 is er bij de gemeente Heino een brief van Gedeputeerde Staten van Overijssel binnengekomen. In deze brief wordt vermeld dat de heer B.J. van Sonsbeeck, eigenaar van het landgoed 'Den Alerdinck', heeft verzocht de geprojecteerde straatweg van Zwolle naar Raalte over een lengte van 1600 ellen zodanig te verhogen dat daardoor, met de door hem reeds gedane bedijking, zijn landgoed 'Den Alerdinck' wordt bevrijd van de inundatie van het rivieren zeewater. De meerkosten zullen door hem worden vergoed. Tevens verzoekt hij om de Kolkwetering door middel van sloten langs de straatweg naar de Steenwetering (thans: Overijsselse kanaal) af te geleiden. Het eerste verzoek moet ingewilligd zijn. Immers het wegdek van deze straatweg, tussen de Steenwetering en de hogere dekzandrug van landgoed 'De Gunne', ligt aanzienlijk hoger dan de omliggende landerijen. Dit terwijl men in voornoemde memorie van het project van de bestrating juist aangeeft dat de gronden reeds de juiste hoogteligging hebben, zodat de weg weinig behoeft te worden opgehoogd. Tegen het tweede verzoek werd onder leiding van mevrouw W.A. van Sonsbeeck-Cremers, schoonzuster van de heer B.J. van Sonsbeeck, een beklag bij de autoriteiten ingediend. Blijkens een kennisgeving van Gedeputeerde Staten (d.d. 11 november 1828), werd dit beklag aanvankelijk met succes bekroond. De heer B.J. van Sonsbeeck heeft zich vervolgens echter met een verzoek tot de koning gericht. Het departement van Waterstaat werd door Zijne Majesteit de Koning gemachtigd om te verklaren dat bij het Gouvernement geen bedenkingen bestonden tegen de verlegging van de in zijn verzoek vermelde waterleiding de Kolkwetering.

In 1831 werd krachtens ministeriële beschikking, die na Koninklijke machtiging werd verleend, de benedenloop van de Kolkwetering verlegd en kwam deze parallel aan de oostzijde van de straatweg te lopen om vervolgens uit te monden in de Steenwetering. Pas nadat de heer B.J. van Sonsbeeck op 14 maart 1831 een overeenkomst met mevrouw W.A. van Sonsbeeck-Cremers had gesloten werd de bewuste dam onder de straatweg afgedamd. »

AANBESTEDING

Op vrijdag 7 november 1828 vindt onder nadere goedkeuring van het Ministerie van Binnenlandsche Zaken door de Gouverneur van de provincie Overijssel de openbare aanbesteding van de eerste twee delen van de aan te leggen aardebaan plaats. De aanbesteding geschiedt bij inschrijving en opbod en vindt in Zwolle plaats in het bijzijn van de Hoofd-Ingenieur van Waterstaat. De aanbesteding betreft het gedeelte van Zwolle tot Raalte en het gedeelte van Almelo naar Hengelo. Uit het verslag van Gedeputeerde Staten (d.d. juli 1831) blijkt dat de werken aan de straatweg zijn voltooid tot ruim 8.000 meter boven het dorp Raalte. Bij een latere weg reconstructie is gebleken dat de 'Groote weg' bij de aanleg met antracietgrijze klinkers bestraat is. Mogelijk toen reeds aan weerszijde een eiken bomenrij als bermbeplanting. Het werk is tijdelijk gestaakt door gebrek aan fondsen. Ter hoogte van de buitenplaatsen 'De Gunne' en 'Den Alerdinck' zal in de jaren 1829/30 aan de straatweg zijn gewerkt. In 1829 is namelijk het land voor huize 'De Gunne' door de straatweg 'vernietigd'. De buitenplaats is door de aanleg van de straatweg in twee delen opgedeeld. Het park in Engelse landschapsstijl wordt gesplitst in een park en een aan de andere zijde van de straatweg gelegen overpark. Zes jaar na aanvang is de hele weg voltooid. In 1834 werd de 'Groote weg (weg der 2^e klasse)' van Zwolle naar Hengelo officieel opengesteld.

Na voltooiing werd deze weg ook wel als de 'Nieuweweg' aangeduid. Deze wegenverbetering stimuleerde het vervoer per boerenkar sterk. Per dag passeerden er bijvoorbeeld 100 karren Nijverdal. De nieuwe klinkerweg naar Twente was rond 1847 al weer kapot gereden. De verharding is toen (plaatselijk) vervangen door een macadam-verharding.

TWENTSEWEG

Dat na realisatie van deze nieuwe verharde straatweg de 'groote Route' (de huidige Twentseweg), ter hoogte van landgoed 'De Gunne', haar functie voor een belangrijk deel had verloren blijkt uit een verslaglegging van de

MINISTERIE VAN BINNENLANDSCHE ZAKEN.

PROVINCIE OVERIJSSSEL.

AANBESTEDING.

Op vrijdag den 7^{den} November des jaars 1828, des middags te 12 ure, zal, onder nadere approbatie van het Ministerie van Binnenlandsche Zaken, door den Gouverneur der provincie Overijssel, of, bij deszelfs absentie, door een der leden van de Gedeputeerde Staten, en in bijzijn van den Hoofd-Ingenieur van den Waterstaat in de provincie Overijssel, aan het lokaal van het Gouvernement, te Zwolle, worden aanbesteed:

- 1°. Het leggen der aardebaan voor de bestrating des wegs van Zwolle over Heino, Raalte, Wierden, Almelo en Borne, naar Hengelo, gedeelte van Zwolle tot Raalte.
- 2°. Het leggen der aardebaan voormeld, gedeelte van Almelo naar Hengelo.

Deze aanbesteding zal geschieden bij inschrijving en opbod.

Het bestek op hetwelk de bovengemelde aanbesteding zal plaats hebben, zal boven en behalve aan het lokaal van het Ministerie van Binnenlandsche Zaken, te 's Gravenhage en te Brussel, en aan dat van het Gouvernement der provincie Overijssel, te Zwolle, ter lezing liggen, te 's Gravenhage in de voornaamste logementen; te Zwolle in het Munstersche Posthuis, bij Held buiten de Kamperpoort en bij G. J. Folkert in de Halve Maan; te Deventer bij Koningsveld in het Posthuis, te Zutphen bij Weenink in het Posthuis, te Brummen in het Kromhout; te Dieren bij Hupkes; te Arnhem in de Zou; te Kampen in de Herberg voor de Brug, en bij Porthuise in den Keulschen Dom; te Vollenhoven bij van Smirne; te Holten bij Vincent; te Goor in den Engel, en bij van Delden, te Delden bij van Heek in het Posthuis; aan de Linterschool bij G. J. Tjhaar, te Heino bij Kloosterman; te Raalte bij Roseboom en Jorink; te Wierden bij Hendrik Nolle; te Almelo in het Posthuis; te Borne in de Kroon; te Hengelo bij Schwalmmeijer; te Oldenzaal in de Star bij de weduwe van Delden; te Amsterdam in het Tuifschip van Breda; te Hardinxveld in de Drie Snoeken; te Werkendam in 's Lands Welvaren; te Gorinchem bij A. Broekhoven; te Groningen in den Doeleu, en te Leeuwarden in den Valk.

Zallende vier dagen vóór de aanbesteding de noodige aanwijzing in loco geschieden, en inmiddels nadere informatie te bekomen zijn bij den Hoofd-Ingenieur M. G. Beijerinck te Zwolle.

De Administrateur voor den Waterstaat,

E W I J K.

Te 's Gravenhage, ter ALGEMEENE LANDS DRUKKERIJ, October 1828.

Macadam wegaanleg.

markevergadering (d.d. 14 november 1837) in het markeboek van de marke Lenthe. Naar aanleiding van de op dat moment is slechte staat verkerende Bolderbrug over de Steenwetering meldt markerichter B.J. van Sonsbeeck namelijk het navolgende: '..... Dan brengt de Markerichter ter kennis der Erfgenamen (rechthebbenden in de marke) dat de zogenaamde Bollaardsbrug, leggende over den steenwetering, op de oude Twentsche weg, in zulken slegte staat is, dat eene geheele vernieuwing vereischt, dat dit egter eene kostbare reparatie voor de markte opleverd, dat die brug bijna geen nut meer is uithoofde der

aangelegde Straatweg van Zwol op Raalte, dat ook zeer schadelijk voor de afwatering is, weshalven hij zedert een jaar werkzaam is geweest met het Provinciaal Bestuur, Burgemeesteren van Dalfsen en Heino om het daar henen te dirigeren, dat voornoemde Bollaardsbrug geheel vernietigd weerd en een nieuwe weg aan te leggen, van af de twentsche weg bij de groote Kappe, langs Kruissebrinks Langenkamp, over een Zaaijkamp voor Kruissebrinks agterdeur, door Davenschotter Allee en voorts tot aan de Straatweg en dan een brugje te leggen over de Nieuwe Kolkwetering, het geen zijnes inziens, een veel korter en beter weg zoude opleveren als mede de grote kosten van een gehele nieuwe Bollaardsbrug besparen, beneves de afwatering der Steenwetering aanmerkelijk zouden bevorderen.'. De markerichter heeft hierbij, zonder resultaat, alle mogelijke moeite aangewend om van de onteigening en betaling tot aanleg van een nieuwe weg ontslagen te worden. De markevergadering beslist unaniem dat de markerichter te verzoeken deze zaak in orde te brengen. De plannen van deze nieuwe weg zijn niet doorgegaan. Tijdens de markevergadering van 26 maart 1844 wordt besloten om een nieuwe brug aan te leggen. Deze nieuwe weg zou overigens een ongewenst neven-effect van de straatweg geweest zijn.

In 1881 omschrijft Frederik Willem van Eeden (1829-1901), een bekend botanicus en publicist uit Haarlem, in zijn 24 pagina's tellende relaas op weg naar de Lemelerberg: 'Zuidwaarts van Zwolle ligt den straatweg naar Almelo, in 't begin een breede lange laan door statige beuken beschaduwde, schilderachtig vooral als in de donkere verte een huifkar op een koppel roodbonte koeijen aankomt Spoedig zien wij in den graszoom langs de weg overal vriendelijke lichtrode bloemen van een wilde anjelier (*Dianthus deltoïdes*), die langs de linker IJsseloevers niet voorkomt. In Salland is hij algemeen, ook in oostelijk Groningen zag ik hem, maar in het westen van ons land ontbreekt hij'. Zijn beschreven route loopt echter niet langs het landgoed 'De Gunne'. «

Tekst: Diederik van Sonsbeeck

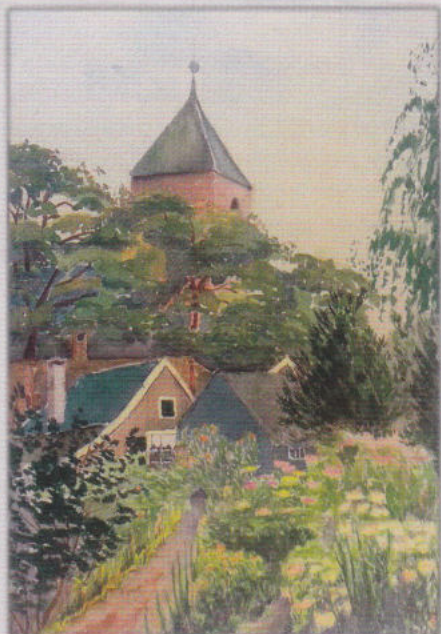

◀ Een passant over de N35 ter hoogte van het landgoed 'De Gunne'.

▼ Mevr. Van Sonsbeeck -Mahie wandelend met haar dochter Betsy.

◀ Het zicht vanaf de Rijksstraatweg via de historische zichtas op huize 'De Gunne'.
Vanwege het drukker wordende verkeer op de N35 is de zichtas in de vijftiger jaren dichtgepoot.

*Coverfoto:
Een schilderij 'Dorpsgezicht'
door Marie Hazelhorst*

Omheining

Met deze naam tracht de Vereniging voor Heemkunde tot uitdrukking te brengen een vereniging te zijn, die Heino in al zijn facetten 'omheint'. Volgens sommigen is de naam afgeleid van dit begrip, symboliserend een heg of haag, die een bepaald terrein omheint. In ons geval van de Strenkhaar tot de Aalvanger en van de Dollenhoek tot de Ganzepan.

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het bestuur van de Vereniging voor Heemkunde 'Omheining'.